

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

E. Lundsgaard

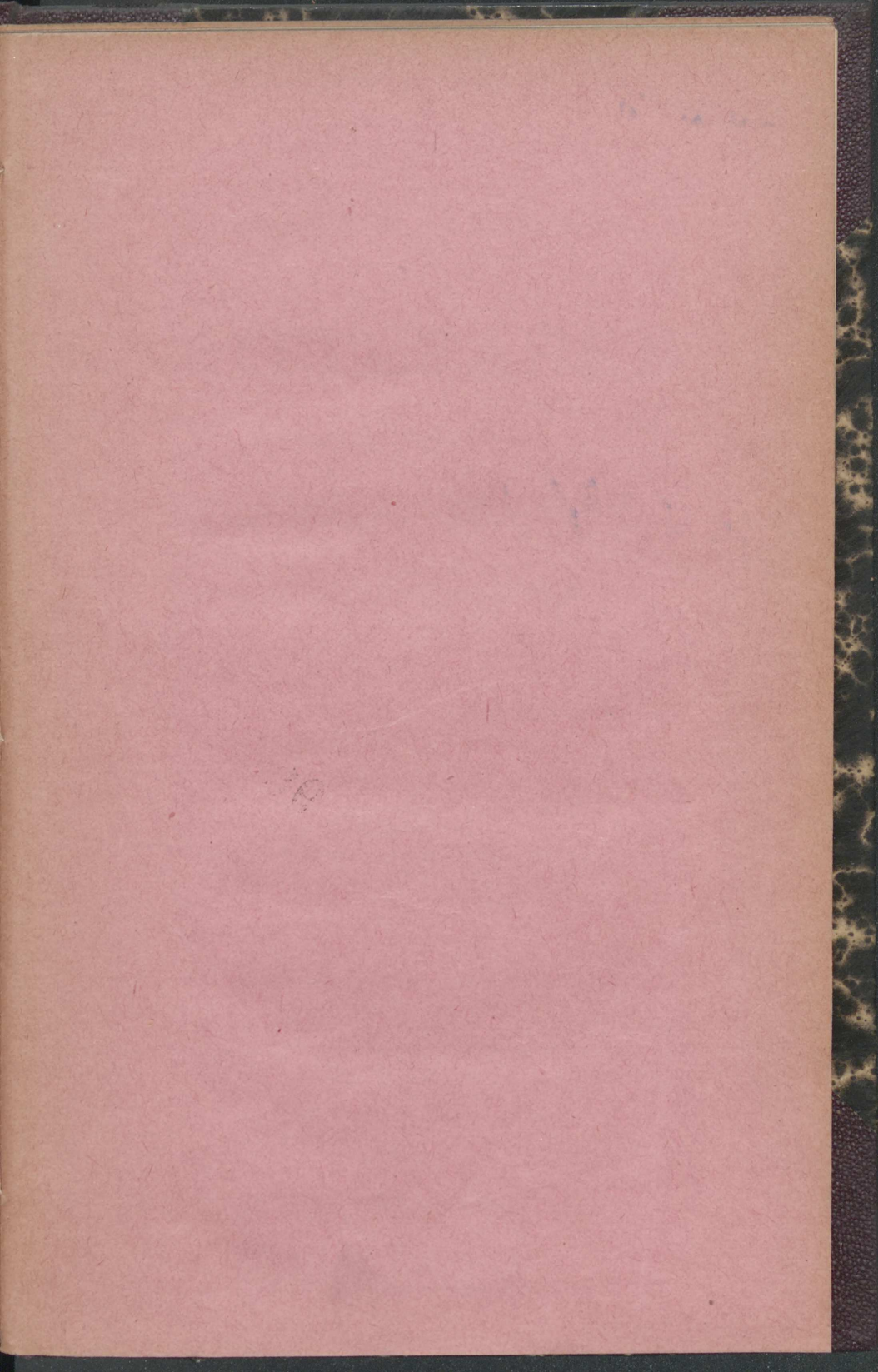
Smittefare

INDUSTRI-
FORENINGEN.

~~58~~

6144

6145
~~6145~~

65 36

65-36
DR. MED. EINAR LUNDSGAARD.

SMITTEFAREN

VED FÆLLES BENYTTELSE AF

BRUGSGENSTANDE

OG MIDLERNE TIL DENS BEKÆMPELSE.

•For den urenlige er alting rent.•

~~~~~  
PRISBELØNNET AF  
DEN ALMINDELIGE DANSKE LÆGEFORENING.  
~~~~~

KØBENHAVN.

JACOB LUNDS MEDICINSKE BOGHANDEL
(BALDUR BORGEN).

TRYKT HOS J. D. OVIST & KOMP. (A. LARSEN).

1905.

INDUSTRI-
FORENINGEN.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

SMITTFAREN

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

BHUGGENSTANDE

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

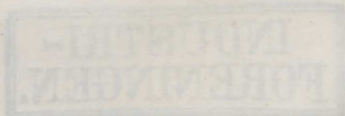
THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

KOBENHAVN

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

I Efteraaret 1903 indbød Den almindelige danske Lægeforening til Besvarelse af følgende Opgave:

»Der ønskes en populær Fremstilling af, hvorledes man i det daglige Liv og under det daglige Samkvem bedst beskyttes mod Smittefare ved fælles Benyttelse af Brugsgenstande. Der tænkes nærmest paa Tuberkulose, veneriske Sygdomme og de akute Infektionssygdomme.«

Blandt de indkomne Besvarelser blev et af mig indleveret Arbejde foretrukket og fik tilkendt den udsatte Pris. Det er dette, som her forelægges for Offentligheden, forsynet med et Par smaa, af Bedømmelsesudvalget ønskede Tilføjelser.

Jeg er under Udarbejdelsen gaaet ud fra den Forudsætning, at Lægeforeningens Hensigt med Prisopgaven har været at søge tilvejebragt en Afhandling, som kunde tjene til blandt det store Publikum at sprede Belæring om det opgivne Emne, og jeg har derfor hovedsagelig lagt Vægt paa at gøre min Fremstilling saa kortfattet og saa let fattelig som muligt.

Da Opgavens Ordlyd ingen Indskrænkning angav, har jeg valgt at give Begrebet »Brugsgenstande« de videst mulige Grænser. Grunden til, at jeg ikke har ofret Alterkalk-Spørgsmaalet nogen speciel Omtale, er den, at hvad der fra et hygiejnisk Synspunkt kan siges herom, ogsaa gælder Drikkekar i Almindelighed.

Hvad de omhandlede Sygdomme angaar, har jeg hovedsagelig holdt mig til de af Opgaven fremhævede, men har dog ment ogsaa at burde berøre andre Smitteforhold. Under Omtalen af Desinfektionsmidlerne har jeg søgt at bevare Overensstemmelse med det ministerielle *Regulativ angaaende Desinfektion*.

Paa eet Punkt har jeg ladet Hensynet til Kortfattedhed træde tilbage i anden Række, idet jeg nemlig har ment at burde forudskikke et særligt Kapitel om Smitstoffer og Smitteveje for derigennem at give det Flertal af Læsere, som maa antages fuldstændig at savne lægevidenskabelige Forudsætninger, det nødvendige Grundlag for Sagens Forstaaelse.

Frederiksberg, i December 1904.

Einar Lundsgaard.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
Indledning.....	5.
Smitstoffer og Smitteveje, med særligt Hensyn til Faren ved	
fælles Benyttelse af Brugsgenstande	7.
Beskyttelsesforanstaltninger mod Smitteoverførelse gennem Brugs-	
genstande	13.
<i>Smittekilder</i>	13.
<i>Smittebærere</i>	15.
<i>Personlige Sikringsforanstaltninger</i>	21.
Resumé	32.

For alle andre end den forsvindende ringe Brøkdæl af Menneskene, der lever fuldstændigt som Eneboere, vil det daglige Liv medføre en — i mange Tilfælde uundgaaelig — fælles Benyttelse af talrige Genstande, som ikke er rensede og meget ofte ikke har kunnet underkastes nogen betryggende Renselsesproces mellem de forskellige Personers Brug af dem.

Vi berører alle daglig forskellige Dørhaandtag, Mønter, Bøger og mange andre Ting, som kort i Forvejen har været i andres Hænder. Paa Restaurationer har Kopper, Glas, Skeer og Gafler, paa Hoteller Toiletinventaret og Sengene forud været benyttede af talrige os fuldstændig fremmede Personer, uden at man altid kan være sikker paa, at en fuldt betryggende Renselse har fundet Sted. Ligeledes drives ofte i den private Husstand — navnlig i de økonomisk og kulturelt lavere stillede Samfundsklasser — en vidtgaende Fællesbenyttelse baade af Spiseredskaber og andre Brugsgenstande, som kommer i intim Berøring med hver enkelt af de Personer, der benytter dem.

Der findes nu til Stadighed i Samfundet en Del syge Mennesker, og vi ved, at mange Sygdomme er smitsomme, — kan overføres fra det ene Individ til det andet. Det Spørgsmaal ligger da nær: Er der nogen Smittefare forbunden med fælles Benyttelse af Brugsgenstande?

Swaret herpaa maa blive et ubetinget: Ja!

Dette Svar afføder ret naturligt et Par andre Spørgsmaal, nemlig: Hvori bestaar den Fare? — hvor stor er den? og derefter: Hvorledes beskyttes man bedst imod den?

Inden vi gaar nærmere ind paa dette sidste Spørgsmaal, hvis Besvarelse skulde udgøre vort egentlige Hovedemne, vil det dog være nødvendigt at give en ganske kortfattet Oversigt over vor nuværende Viden om Smitstoffer og Smitteveje. Samtidig opnaar vi herved, dels at gøre Rede for de to Punkter af Interesse, som det næstsidste af de opstillede Spørgsmaal berører, dels noget nærmere at begrunde det første Spørgsmaals maaske lidt for kortfattede Svar.

Smitstoffer og Smitteveje

med særligt Hensyn til Faren ved fælles Benyttelse af Brugsgenstande.

Det er ikke alle Sygdomme, der er smitsomme. Om mange ved vi med Sikkerhed, at de ikke er det, for andres Vedkommende er Spørgsmaalet endnu tvivlsomt; men der er dog et ret betydeligt Antal, om hvilke vi med absolut Sikkerhed ved, at de kan smitte. Til disse hører netop adskillige af de Sygdomme, som dels paa Grund af deres Hyppighed (maaske netop en Følge af deres Smitteevne), dels paa Grund af deres Farlighed er af den allerstørste Betydning for Samfundet, saaledes Tuberkulosen, de saakaldte veneriske Sygdomme (Syfilis, Gonorré og det veneriske Saar) og de saakaldte akute Infektionssygdomme. Nogle af disse sidstnævnte er her til Lands heldigvis kun sjældne Gæster (saaledes Pest, Kolera, Kopper, Dysenteri og eksantematisk Tyfus); for andres Vedkommende er Smitsomheden kun lidet fremtrædende (dette gælder f. Eks. den epidemiske Hjerne-Rygmarvshindebetændelse). Andre igen (Miltbrand, Snive, Hundegalskab) angriber fortrinsvis Dyr*); men et ikke ringe Antal akute Infektionssygdomme forekommer saa hyppigt i vort Samfund, og er saa stærkt smittende, at man i det daglige Liv maa regne med denne Fare. Dette gælder om tyfoid Feber, Skarlagensfeber, Difteri, Mæslinger, Kighoste, Skaalkopper, Faaresyge og

*) Ogsaa andre af Menneskets her nævnte smitsomme Sygdomme, f. Eks. Tuberkulosen, angriber tillige flere af vore Husdyr.

Influenza, endvidere Rosen, Barselfeber og andre Saarinfektionssygdomme.

For nogle af de smitsomme Sygdommes Vedkommende kender vi ikke de smittende Elementer, selve Sygdomskimene, kan kun med Sikkerhed slutte os til, at der maa være saadanne; for en Del andre Sygdomme kender vi dem nøje eller mener at kende dem.

De os bekendte Sygdomskim er enten dyriske Væsener (f. Eks. Fnatmiderne) eller Snyltesvampe (dette gælder f. Eks. »Skurv« og »Ringorm«) eller endnu lavere staaende levende Væsener, af hvilke navnlig de Planteriget tilhørende Bakterier har spillet en stor Rolle i de senere Tiders lægevidenskabelige Forskning.

Smitte foregaar nu paa den Maade, at nogle af disse for det blotte Øje usynlige Væsener, som lever og formerer sig i det syge Legemes Væv, forlader dette — hvilket kan ske gennem Patientens Spyt, Urin, Afføring, gennem hans Blod, gennem Slim og andre Vædske, som han afsondrer, — og trænger ind i et sundt Legeme, hvor de kan fremkalde den samme Sygdom. Denne Indtrængen kan ske enten gennem den ydre Hud eller gennem den blødere, fugtige Beklædning (de saakaldte Slimhinder), som findes i Næsen, Munden og alle de Hulheder, som danner Led i Legemets Aandedræts-, Fordøjelses- og andre indvendige Organer.

Om end de mange smaa Kirtelaabninger, som findes baade paa Hud og Slimhinder, noget letter Sygdomskimenes Vedhængen, vil dog disse beskyttende Overtræk i sund og uskadt Tilstand yde ret god Modstand mod Kimenes Indtrængen. Nogle af Slimhinderne ere endog forsynede med Fimrehaar, som ved deres Bevægelser kan fjerne Sygdomskimene, for andres Vedkommende har den af deres Kirtler afsondrede Vædske bakteriedræbende Egenskaber. Derimod er et nok saa ubetydeligt Saar, en uænsat og næsten usynlig Rift tilstrækkelig til at aabne Smitstofferne uhindret Adgang, og for Slimhindernes Vedkommende er ikke engang noget egentlig Saar nødvendigt; men blot en abnorm Tilstand, en Katarr — saaledes som den f. Eks. kan opstaa ved Forkøelse eller ved Misbrug af Stoffer, som irriterer Slimhinden — er tilstrækkelig til betydeligt at svække Modstandsevnen.

Faren for Smitteoverførelse forøges betydeligt derved, at forskellige Sygdomskim er i Stand til i kortere eller længere Tid at bevare deres Levedygtighed — under gunstige Forhold endogsaa formere sig — udenfor det menneskelige Legeme. Sygdomme kan derfor ikke blot smitte direkte o: gennem mere eller mindre intim Berøring med selve den syge Person, men ogsaa indirekte ad forskellige Veje.

Indirekte Smitte kan finde Sted gennem livløse Ting, som har været i Berøring med den syge eller hans Udtømmelser og derved er bleven behæftede med Sygdomskim. Ogsaa Mennesker kan uden selv at angribes af Sygdommen slæbe Sygdomskim med sig og derved blive Smittebærere. Det samme gælder om andre levende Væsener, saaledes om Fluor, som jo med Forkærlighed opsøger alle Slags Uhumskheder, om blodsugende Insekter og ligeledes om Hunde, Katte og andre Stuedyr, naar de kærtegnes af Patienter med smitsomme Lidelser. Endvidere kan Smitte udbredes derved, at de syges smitteførende Udtømmelser er bleven anbragte et Sted, hvor de ved Luftens Paavirkning tørrer ind, — naar de derefter ved Vindstød eller Fejning hvirvles op i Støvform, kan Sygdomskimene enten ved Indaanding eller gennem de Genstande, paa hvilke Støvet aflejrer sig, paaføres andre Mennesker. Som Smittebærere fungerer ogsaa hyppigt de to i det daglige Liv almindeligt anvendte Vædske, Mælken og Vandet. Stammer Mælken fra et sygt Dyr, kan den allerede fra dettes Yver være iblandet Sygdomskim; og begge Vædske afgiver en gunstig Jordbund for Kim, som tilføres dem udefra, og kan atter afsætte disse paa de Brugsgenstande, med hvilke de bringes i Berøring.

Nogle Sygdomskim er i Besiddelse af en meget betydelig Sejglivethed. Dette gælder saaledes de Bakterier, der er kendte som Aarsag til Tuberkulose, tyfoid Feber og Miltbrand. Disse kan taale baade Indtørring, Afkøling under Frysepunktet og temmelig stærk Opvarmning (Miltbrandbakterien endogsaa kort Tids Ophedning til Vandets Kogepunkt), uden at de derfor berøves deres Evne til videre Vækst og Formering, naar de paa ny kommer under gunstige Livsvilkaar, f. Eks. indføres i et menneskeligt Legeme. For andre Bakteriernes Vedkommende er Levedygtigheden udenfor

det menneskelige Legeme betydeligt ringere, men dog tilstrækkelig stor til at muliggøre en indirekte Smitteoverførelse.

Om nu end den Fare for direkte Smitte, som det daglige Samkvem medfører, ikke maa undervurderes, er der dog nogle Forhold, som forringer denne Risiko en Del, og som ved dens Værdsætning ikke maa lades ude af Betragtning. Man maa saaledes erindre, at selv om en Del af de Personer, som lider af en af de her omtalte smitsomme Sygdomme, tilsyneladende raske kan færdes blandt os andre (saaledes Folk, der lider af veneriske Sygdomme og lette Tuberkulose-tilfælde), er det dog kun et Mindretal af deres Medmennesker, med hvem de kommer i saa intim Berøring, at der bliver Lejlighed til direkte Smitte. I det langt overvejende Antal af Tilfælde vil ogsaa de Personer, der er angrebne af en smitsom Sygdom, frembyde saa tydelige Tegn paa ikke at være raske, at man derigennem advares og kan sørge for at undgaa nærmere Berøring, ligesom de ogsaa i overmaade mange Tilfælde af Sygdommen tvinges til at ligge til Sengs og med Flid holdes isolerede fra Samkvem med Omverdenen. Ved alle de nævnte Omstændigheder forringes betydeligt Faren for direkte Smitteoverførelse.

Anderledes stiller det sig med den indirekte Smitte. Her er absolut intet, der advarer. En Genstand kan bevare sin Smitteevne flere Dage og Uger, ja undertiden maaske Maaneder efter, at den har været i Berøring med den syge, kan have passeret mange Hænder og være fjærnet langt fra det Sted, hvor Sygdomskimene er paaført den, saaledes at man aldøles ikke af de Omstændigheder, under hvilke den kommer en i Hænde, vækkes til særlig Mistanke. Da tilmed de Sygdomskim, om hvilke det drejer sig, er usynlige for det blotte Øje, behøver der end ikke i Genstandens Udseende at være det mindste Tegn paa dens Farlighed som Smittebærer. Den Bog, den Ske, den Pude, som er Bærer f. Eks. af Difterismitten, kan tilsyneladende være fuldstændig ren og uden Plet.

Naar man nu ved alt dette og tænker over, hvor mange syge Mennesker Samfundet rummer, og hvor mange Genstande, hvis Forhistorie er os fuldstændig ubekendt, der daglig kommer i Berøring med vor Hud og endog med vore Slimhinder, forstaar man, at vi paa denne Maade alle daglig

løber en vis Risiko for at blive smittede med en eller anden Sygdom.

Der er altsaa utvivlsomt en vis Smittefare forbunden med den fælles Benyttelse af Brugsgenstande; men den er dog ikke slet saa stor, som man efter det foranførte maaske kunde være tilbøjelig til at tro, og **Frykten for denne Fare bør ikke overdrives.** Mange Omstændigheder bidrager nemlig til at forringe den betydeligt.

Ganske vist kan som sagt adskillige Sygdomskim leve udenfor det menneskelige Legeme; men de træffer kun undtagelsesvis gunstige Livsbetingelser (passende Temperatur, Fugtighedsgrad og Næringsstof). De vil derfor som Regel ikke kunne formere sig og vil som oftest af Mangel paa Fugtighed og Næringsstof og under Paavirkning af forskellige direkte skadelige Indflydelser, for hvilke de er udsat, efterhaanden svækkes saa meget, at de, selv om de paa ny indføres i et menneskeligt Legeme, vilde være ude af Stand til at gøre dette sygt. Der lader sig ikke sige noget bestemt om, hvor lang eller hvor kort Tid der er nødvendig til at svække Sygdomskimene saa meget, at de bliver absolut ufarlige. Det varierer stærkt for de forskellige Arter og er ogsaa afhængigt af de forskellige Forhold, under hvilke de er anbragte. Vi ved, at frisk Luft og Lys, navnlig direkte Sollys indvirker skadeligt paa Bakterierne, og det samme gælder om en Del af de Midler, som man anvender i det daglige Livs Rengøringsprocesser.

En meget stor Del af de Brugsgenstande, som gaar fra Haand til Haand, er nu, dels paa Grund af deres Form (glatte Overflader), dels paa Grund af det Stof, hvorfra de er fremstillede (Metal, Glas, Porcellæn), paa Forhaand daarlig Jordbund for Sygdomskimene, idet de hverken byder deres Fasthængen eller deres Trivsel gunstige Betingelser. Tilmed er Flertallet af disse Genstande til Stadighed eller med Mellemløb udsat for Luftens og til dels Sollysets Paavirkning og underkastes for en stor Del ogsaa med Mellemløb forsætlig mere eller mindre virksomme Renselsesprocesser. Man kan vist derfor ganske roligt gaa ud fra, at største Delen af de Sygdomskim, som gennem Brugsgenstande bringes i Berøring med os, er om end ikke dræbte saa dog saa stærkt svækkede, at de er uskadelige.

Endvidere maa man — hvad enten det drejer sig om direkte eller indirekte Smitte — erindre, at selv om der paa vor Hud og Slimhinder afsættes virkeligt fuldt livskraftige Sygdomskim, vil disse i de allerfleste Tilfælde ikke faa Lejlighed til at udfolde deres skadelige Virkninger, fordi, som ovenfor nævnt, sund Hud og sunde Slimhinder yder særdeles god Modstand mod deres Indtrængen. Denne naturlige Beskyttelse faar navnlig Betydning, naar den understøttes af Renlighed, saaledes at de farlige Sygdomskims Ophold paa Huden paa Grund af hyppige Renselser aldrig bliver af lang Varighed.

Hertil kommer yderligere den Omstændighed, at selv om livskraftige Sygdomskim indføres i et Saar eller paa en mindre modstandskraftig Slimhinde, er dermed ikke givet, at nogen Sygdom virkelig kommer til Udvikling hos vedkommende Person, — det er nemlig muligt, at han paa Forhaand er uimodtagelig for denne Sygdom. Det er en Kendsgerning, at et enkelt — selv ganske let — Anfald af visse Sygdomme (Kopper, Skarlagensfeber, Kighoste o. fl.) efterlader — enten for kortere Tid eller for hele Resten af Livet — en Uimodtagelighed for nye Anfald af samme Sygdom. En saadan Uimodtagelighed for visse smitsomme Sygdomme kan ogsaa kunstigt frembringes (Vaccination beskytter mod Koppesmitte) eller den kan være medfødt eller udvikles i Aarenes Løb.

Vi skal her ikke komme nærmere ind paa de forskellige Teorier om denne Uimodtageligheds (Immunitetens) Væsen, men indskrænke os til at nævne den som et Moment, der yderligere formindsker Smitterisikoen.

Som man ser, er der mange forskellige Omstændigheder, der formindsker Faren for Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande, men selv om denne Fare altsaa ikke er meget stor, navnlig ikke saa stor, som man efter Mængden af de Sygdomskim, der spredes iblandt os, maaske kunde være tilbøjelig til at tro, er den dog stadig til Stede, og vi bør alle arbejde paa at formindske den saa meget som muligt.

Vi kommer hermed til det sidste af de tre i Begyndelsen opstillede Spørgsmaal: Hvorledes beskyttes man bedst imod Faren? og skal i det følgende ofre dette en mere indgaaende Besvarelse.

Beskyttelsesforanstaltninger mod Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande.

Naar Talen er om Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande, maa man regne med tre forskellige Faktorer:

De Syge, smittende Personer (Smittekilderne),

De smittebærende Genstande,

De for Smitten udsatte Personer,

og skal man tænke paa Beskyttelse mod denne Smittefare, maa ingen af disse tre Parter lades ude af Betragtning.

Vi skal nu i det følgende først omtale de Forholdsregler til Farens Formindskelse, som kan træffes af de syge selv eller vedrørende dem, derefter de Foranstaltninger, der i Almindelighed kan træffes vedrørende de Ting, som er bestemte til, eller som let bliver Genstand for fælles Brug af flere Personer, og endelig de Forholdsregler, ved hvilke de sunde bedst kan værges deres Person mod den ved Brugsgenstande klæbende Smittefare.

Smittekilder.

En meget væsentlig Del af de Sikringsforanstaltninger, som kan træffes til Forhindring af Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande, vedrører selve Smittekilderne, de af smitsomme Sygdomme lidende Patienter.

Føler man sig syg, og navnlig naar man af en eller anden Aarsag — f. Eks. fordi man ved, at man har været i Berøring med en smitsom Patient, — mener at have grundet Formodning om, at ens egen Sygdom kan være af smitsom Art, bør man **snarest henvende sig til en Læge**. Indtil hans Erklæring om Tilfældet foreligger, bør man indskrænke sit Samkvem med andre Personer til det mindst mulige og bør saavidt muligt undgaa at benytte Genstande, som er bestemte til Fællesbrug.

Man bør derefter, hvis Lægen erklærer Sygdommen for smitsom, **nøje følge hans Forskrifter** og erindre, at Hensynet til ens egen Behagelighed eller Fordel bør vige for Hensynet til andre Menneskers Sikring, og at man ved Til sidesættelse af de af Lægen paabudte Forsigtighedsforan-

staltninger udsætter andre for Smitte og derved paadrager sig et betydeligt Ansvar, i visse Tilfælde ogsaa kan ifalde Bøde- eller Fængselsstraf*).

De Sikringsforanstaltninger, om hvilke der kan blive Tale, maa overfor Muligheden af Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande bestaa i en omhyggelig gennemført Opsamling og Uskadeliggørelse af de syges smittebærende Ud-tømmelser (de Brystsyges Opspyt, Tyfuspatienters Afføring og Urin o. s. v.) og navnlig deri at indskrænke til det mindst mulige Patientens Berøring med saadanne Genstande, der kan blive benyttede af andre, samt — hvor dette ikke helt kan undgaas — at sørge for en betryggende Renselse (Desinfektion) af Genstandene, efter at Patienten har brugt dem.

Mest betryggende er det — ogsaa af Hensyn til Faren for direkte Smitte — at afspærre Patienten fra alt Samkvem med Omverdenen, saa længe han overhovedet smitter. Bedst sker en saadan Afspærring (Isolation) gennem Indlæggelse paa et dertil indrettet Sygehus; men ogsaa i private Hjem lader den sig gennemføre, naar Familiens økonomiske Forhold er saaledes, at der kan forbeholdes Patienten et særligt Værelse og en særlig Plejerske. Alle Brugsgenstande, som har været indenfor Sygeværelsets Dør, maa da, for saa vidt som de ikke er af saa ringe Værdi, at de helt kan tilintetgøres (hvilket som Regel bør ske med Legetøj), underkastes en omhyggelig Desinfektion, naar de atter forlader Værelset og skal tages i Brug af andre. Til Bøger, som vanskeligt lader sig betryggende desinficere, er der konstrueret særlige med Glaslaag forsynede »Læsekasser«, som tillader Patienten at læse og vende Blade uden at komme i nogensomhelst Berøring med selve Bogen. Laante og lejede Bøger bør kun indesluttede i en saadan Kasse komme indenfor Isolationsværelsets Dør.

Ved de fleste af de kortvarige (akute) Sygdomstilfælde lettes Isolationsforanstaltningerne derved, at Patienten selv føler sig meget ilde tilpas og af Sygdommen tvinges til at ligge til Sengs eller i alle Tilfælde holde sig i Ro.

*) Lov af 10de April 1874 om Foranstaltninger til at modarbejde den veneriske Smittes Udbredelse.

Lov af 31te Marts 1900 om Foranstaltninger imod Udbredelse af smitsomme Sygdomme.

Vanskeligere gennemførlig bliver Afspærringen i de Tilfælde, hvor Patientens Almenbefindende ikke er synderlig paavirket af Sygdommen. Selv om den smittefarlige Periode er kortvarig, vil Lægen ofte i saadanne Tilfælde kunne undlade Afspærringen og indskrænke sig til at give Patienterne visse Forskrifter for, hvorledes de trods Samkvem med andre Mennesker kan undgaa at udbrede Smitten. Dette lader sig dog kun gøre, hvor det drejer sig om mindre smittefarlige Sygdomstilfælde og om Patienter, som kan og vil overholde Forskrifterne samvittighedsfuldt.

I de meget langvarige (kroniske) smittende Sygdomme vil en Isolation af Patienten jo som oftest være uigennemførlig og er som Regel ogsaa overflødig, naar blot Patienten omhyggeligt overholder de af Lægen foreskrevne Forsigtighedsforanstaltninger. Lungetuberkulosen f. Eks. smitter kun gennem Opspyttet, og sørger Patienterne blot for ikke at sprede dette, men samler det i særlige Spytteglas eller Spytteflasker, hvis Indhold uskadeliggøres ved Desinfektion, og iagttager de enkelte andre simple Forsigtighedsregler (navnlig at holde Haanden, et Tørklæde eller en anden Skærm for Munden under Hosteanfaldene), vil de kunne færdes blandt andre Mennesker uden for dem at rumme nogen Fare, — en Omstændighed, som i vort af Tuberkulosebevægelsen opskræmmede Land ikke kan fremhæves for ofte.

Smittebærere.

Selve de Brugsgenstande, som i det daglige Liv er Genstand for Fællesbenyttelse, kan ved forskellige Foranstaltninger gøres mindre farlige som Smittebærere. Den Formindskelse af Smitterisikoen, som ved behørig Hensyntagen hertil kan opnaas for Brugerne, er saa betydelig, at det er berettiget at ofre disse Forhold en lidt nærmere Omtale. Det er en Selvfølge, at overfor Ting, som kun yderst sjældent eller ved rene Tilfældigheder kan blive Genstand for Fællesbenyttelse, kan Hensyn i den nævnte Retning lades ude af Betragtning. Derimod har de overordentlig stor Betydning overfor Genstande, som fremstilles eller anskaffes med udstrakt Fællesbrug for Øje.

En Foranstaltning, som maa nævnes i første Række, skønt den for saa vidt falder uden for den foreliggende Opgaves Ramme, som der herved slet ikke bliver Tale om nogen Fællesbenyttelse, er den at fremstille vedkommende Genstande af saa billigt Materiale og i saa billig Form, at man kan tillade sig den Luksus at tilintetgøre Genstanden efter en enkelt Brugers Benyttelse.

Eksempler paa denne radikale Sikkerhedsforanstaltnings Gennemførelse afgiver saaledes de Straarør, som nu paa Kafeer har afløst Glasrørene til Opsugning af isblandede Drikkevarer, og ligeledes Papirsservietterne, som jo er langt appetitligere end de undertiden paa Restaurationer udleverede Lærredsservietter, der altfor ofte bærer tydelige Spor af ikke at have undergaaet anden Renselse siden Forgængerens Benyttelse end Stækning og Presning. Det samme Princip er gennemført ved Adgangsbilletterne til de fleste Teatre og Forlystelsessteder, medens Statsteatret vedblivende udleverer nogle malprope Papkort, som har passeret mange fedtede Lommer og svedende Hænder, og som undertiden — under Overtøjets Aftagning — ogsaa fastholdes i Munden. Foruden Billetterne burde ogsaa Kontrolmærker, som udleveres fra Garderobes og lignende Steder, indrettes saaledes, at de kunde kasseres efter en enkelt Gangs Brug, og dette fortræffelige Princip burde i det hele gennemføres paa alle de Omraader, hvor det paa nogen Maade lader sig gøre.

Hvor det er umuligt paa denne Maade at komme helt uden om Brugsfællesskabet, kan man dog som sagt ved forskellige Foranstaltninger gøre de til Fællesbenyttelse bestemte Brugsgenstande mindre farlige som Smittebærere.

Meget kan i denne Retning allerede opnaas ved fornuftigt Valg af det **Materiale**, som anvendes til Genstandenes Forfærdigelse og ved de **Former**, som man giver dem.

Det, man maa tilstræbe, er at Genstandene byder Sygdomskimene de mindst gunstige Betingelser for Vedhængen og Trivsel, og at de let og uden at tage Skade kan underkastes saadanne Renselsesprocesser, som er tilstrækkelige til at fjerne eller uskadeliggøre Sygdomskimene.

Til Materiale maa foretrækkes Stoffer, som ikke kan opsuge eller gennemtrænges af Fugtighed, og som er af

en saadan Beskaffenhed, at der kan gives de af dem fremstillede Genstande en holdbar glat, blank Overflade. Som særlig fortrinlige Materialier kan nævnes Glas og Porcellæn samt Metaller. Jærngenstande maa dog helst være forsynede med et Overtræk af Nikkel eller Emaile. Er Anvendelsen af Træ nødvendig, maa de haarde, tætte Sorter foretrækkes; men til Spiseskeer og Drikkekar bør dette Materiale helt undgaas.

Hvor Anvendelsen af bløde, eftergivelige Stoffer er ønskelig, f. Eks. til Betræk paa Møbler til offentlige Lokaler, Jernbanevogne o. lign., bør ogsaa Fordringen om glat Overflade og Uigennemtrængelighed for Fugtighed saa vidt muligt opretholdes, og Stoffer som Voksduge eller Læder foretrækkes. Til Gulvbeklædning bør ud fra samme Hensyn Linoleum og lignende Præparater bære Prisen. Hvor vævede Tøjer ikke kan undgaas, bør de glatte Stoffer foretrækkes, og den samme Regel gælder for Anvendelsen af Papir. Det til Pengesedler benyttede Papir burde saaledes aldrig — som det er sket med de danske Femkronesedler — have ujævn Overflade, der jo i høj Grad begunstiger Smudsets og Sygdomskimenes Vedhængen.

Hvad Formen angaar, da bør jævne glatte Flader (uden Fordybninger eller fremspringende Lister) samt afrundede Kanter og Hjørner anvendes i saa stor Udstrækning, som Genstandens praktiske Anvendelighed tillader; hvorimod Skønhedshensynet absolut bør komme i anden Række, i det mindste naar det drejer sig om Genstande, som er bestemte til hyppig og intim Fællesbrug.

Et Hensyn, som ved Konstruktionen af visse til Fællesbenyttelse bestemte Brugsgenstande kan komme til at gøre sig gældende, er det at indskrænke til det mindst mulige den til Afbenyttelsen nødvendige Berøring eller helt at overflødiggøre denne. Dette kan have Betydning f. Eks. ved Valget af Formen for offentlige Klosetter, hvis Ideal i denne Henseende repræsenteres af de ogsaa i Syd- og Mellem Europa ret almindelige orientalske Klosetter, som slet ikke har noget »Sæde«, men hvor Brugeren maa sætte sig paa Hug over en flad Kumme eller et Hul i Gulvet.

Foruden at overflødiggøre en intimere Berøring kan man ogsaa undertiden tilstræbe fuldstændig at umuliggøre

en saadan. Det er det sidstnævnte Hensyn, der har været ledende ved Forsøgene paa at konstruere en Flaske saaledes beskaffen, at det bliver umuligt at drikke direkte af den ved at sætte den for Munden, medens Opskænkning af dens Indhold ikke besværliggøres.

Om end et fornuftigt Valg af Form og Materiale som sagt har sin store Betydning, kan man dog ikke slaa sig til Taals hermed. Skal Smitterisikoen virksomt bekæmpes, maa Brugsgenstandene underkastes **hyppige betryggende Renselser**. For Genstande, som er bestemt til intimere Brug, f. Eks. skal indføres i Munden, maa Renselsen absolut finde Sted efter hver enkelt Brugers Benyttelse.

Af de Rengøringsprocesser, som almindeligt anvendes i det daglige Liv, er en simpel Afbørstning, Aftørring eller Afskylning uden virkelig Betydning, naar det drejer sig om at fjerne eller tilintetgøre Sygdomskim, og kan derfor i det her omhandlede Forhold ikke anses for betryggende Renselse. Noget bedre er en grundig Afvaskning eller Skuring med en varm Opløsning af Sæbe eller Soda. Ganske vist har disse Stoffer næppe væsentlige bakteriedræbende (desinficerende) Virkninger, men de rensr Genstandens Overflade for de slimede, fedtede Spor efter Brugeren, som navnlig vil være mulige Sygdomskims Aflejringssteder, og holdes Opløsningen paa en Temperatur nær Kogepunktet, vil denne Ophedning medvirke til at ødelægge Kimene. En grundig Renselse med hed Sæbe- eller Sodalud efterfulgt af en Afskylning i rigeligt rent Vand (helst strømmende) vil som Regel være fuldt betryggende, naar det drejer sig om Genstande, hvis Form og Materiale tilfredsstillende de ovenfor fremsatte Fordringer. Bedst er det — efter Afskylningen i en kold Vandstraale — til Slut i faa Sekunder at neddyppe Genstanden i koghedt rent Vand. Henstilles den derefter, vil den ved Vandets Fordampning hurtigt tørre, uden at nogen Anvendelse af »Viskestykke« er nødvendig.

Som ovenfor omtalt (Side 9) kan Vandet være smittebærende. Tilsyneladende rent og fuldstændigt klart Vand kan indeholde levedygtige Sygdomskim (Tyfus-, Kolera- og andre Bakterier). Paa Steder med velordnede Afløbsforhold og god Vandforsyning (Kildevand) kan man dog i Almindelighed se bort fra denne Mulighed; men er man — som det

oftest er Tilfældet paa Landet — henvist til at forsyne sig fra Vandløb, Vandhuller eller fra Brønde, som ikke er betryggende sikrede mod Forurening med Overfladevand, bør det Vand, som anvendes til sidste Afskylning af Brugsgenstande, være godt gennemkogt. Dette bør navnlig overholdes, naar der i den nærmeste Omegn eller paa selve Gaarden findes smitsomme Sygdomme blandt Mennesker eller Dyr, og bør altid finde Sted ved Rensning af de Kar og Redskaber, som anvendes til Behandling af Mælken, der jo afgiver en særlig god Jordbund for mange Sygdomskim.

Om end en Rensning som den ovenfor omtalte — Afvaskning i hed Sæbe- eller Sodalud med paafølgende Afskylning i rent Vand — som sagt i de fleste Tilfælde maa anses for fuldt betryggende, bør man dog, saafremt man har særlig Grund til Mistanke overfor en eller anden Genstand, ikke blive staaende herved, men gribe til en af de virkelige Desinfektionsmetoder.

De Midler, som da staa til Raadighed, er:

Desinficerende Vædsker,
Desinficerende Dampe,
Kogning,
Flambering (Flammerensning),
Tør Ophedning,
Ophedning i Vanddampe.

Blandt de desinficerende Vædsker kan særligt fremhæves en 5 % Karbolsyreopløsning og en Blanding af 1 Del Formalin (en 40 % Formaldehydopløsning) med 20 Dele Vand, hvilke med kraftige bakteriedræbende Virkninger forbinder den gode Egenskab, at de taales godt af de fleste af de Stoffer, som finder Anvendelse til Forfærdigelse af Brugsgenstande. En Nedlægning i en af disse Vædsker i fire Timer er tilstrækkelig til at uskadeliggøre alle Sygdomskim.

Blandt de desinficerende Dampe bærer Formaldehyddampene Prisen. Til deres Anvendelse kræves et særligt Fordampningsapparat, og Dampudviklingen maa foregaa i et tæt tillukket Rum (Skab). De kan ogsaa anvendes til Desinfektion af hele Værelser med deres Indhold af Brugsgenstande. Disse maa da anbringes frit i Værelset (Gangklæder ophængte paa Snore, Bøger opstillede med Bladene vifteformet spredte), og alle Sprækker i Vinduer og Døre

maa først omhyggeligt tættes. Til virksom Desinfektion kræves Fordampning af 15 Gram Formaldehyd opløst i $\frac{1}{10}$ Pot Vand for hver 100 Kubikfod af Skabets eller Værelsets Rumindhold, og først efter syv Timers Forløb maa Rummet aabnes og Genstandene udtages.

Kogning i almindeligt Vand i mindst en halv Time (Tiden regnet efter at Vandet først er bragt i Kog) er tilstrækkelig til at dræbe selv seiglivede Sygdomskim.

Flambering bestaar i, at Genstanden 3 à 4 Gange langsomt trækkes gennem en Spritflamme eller en ikke lysende (luftblandet) Gasflamme, saaledes at hele Genstandens Overflade kommer i en kortvarig Berøring med Flammen.

Tør Ophedning kan for mindre Metalgenstandes Vedkommende til Nød udføres saaledes, at Genstanden i nogen Tid holdes tæt over en brændende Lampe eller et almindeligt Gasblus (dog ikke saa tæt, at Flammen berører og soder den); men mere betryggende er det at foretage Ophedningen i et lukket Rum. Til Smaagenstande kan anvendes en almindelig Stegeovn, saafremt Temperaturen i denne i mindst en Time kan holdes oppe paa 150° . Dette er tilstrækkeligt til at dræbe alle Sygdomskim, skønt disse gennemgaaende er mere modstandsdygtige overfor tør end overfor fugtig Varme.

Til Desinfektion med Vand damp kræves særlige, store og kostbare Apparater, hvorved denne fortrinlige Metodes Anvendelse i private Hjem umuliggøres. Den bruges imidlertid paa de offentlige Desinfektionsanstalter.

Blandt de her nævnte Fremgangsmaader er det kun Behandling med desinficerende Vædske, Kogning, Flambering og til Dels tør Ophedning, som lader sig gennemføre med det daglige Livs Hjælpemidler. Disse Metoder egner sig imidlertid kun for et Mindretal af Brugsgenstande; Flambering væsentligst kun for glatte Metalvarer og kun, naar det drejer sig om at desinficere disses udvendige Flader; den tørre Ophedning (i Ovn) kan tillige bruges til Glas og Porcellæn. Kogning og Nedlægning i desinficerende Vædske taales foruden af de nævnte Stoffer tillige af en Del andre; men heller ikke disse Metoder lader sig anvende overfor Gangklæder, Sengeklæder, Puder, polstrede Møbler og Genstande af Skind, Læder eller Papir. Overfor

saadanne Ting at nøjes med en Afvaskning med desinficerende Vædske er ikke altid betryggende. Man maa her enten ty til Vanddampene (særligt egnede for Sengklæder og andre polstrede Ting) eller til Formaldehyddampning, som er et fortrinligt Middel, naar der ikke udkræves nogen stor Dybdevirkning, og som taales godt af alle Stoffer. Medens Behandling med Vanddampe som sagt kun lader sig gennemføre paa særlige Desinfektionsanstalter, kan Formaldehyddampningen udføres i private Hjem. Metoden kræver jo ganske vist et særligt Fordampningsapparat; men dette er ikke meget kostbart, og det er nemt at anvende.

Personlige Sikringsforanstaltninger.

Det tredje Led i Kampen mod Smitten bliver de Forsigtighedsforanstaltninger, som kan iagttages af de raske Mennesker til Sikring af deres egen Person.

Der er i det foregaaende (Side 11 og 12) gjort opmærksom paa forskellige Omstændigheder, som betydeligt formindsker Faren for Smitteoverførelse gennem Brugsgenstande. Faren er dog som sagt stadigt til Stede, og om det end er taabeligt at overdrive sin Frygt og ved hvert Skridt, man foretager, at gaa i en stadig Angst for Smitte, er det paa den anden Side absolut forkasteligt at tilsidesætte enhver Forsigtighedsforanstaltning.

Før vi her gaar nærmere ind paa, hvad vi kan gøre for at undgaa den Smittefare, som er knyttet til Fællesbenyttelse af Brugsgenstande, maa vi gøre os klart, paa hvilke Punkter Faren er størst.

Det maa da straks fremhæves, at af de to Bestanddele, af hvilke vort naturlige Værn er sammensat, — Slimhinderne og den ydre Hud — er den sidstnævnte den solideste, den, vi bedst kan stole paa. Dels er den tykkere og — med sit yderste hornagtige Lag — stærkere bygget, dels er den lettere tilgængelig for grundig Renselse, og endelig vil Læsioner, der kan blive farlige som Porte for Sygdomskimenes Indtrængen, her lettere observeres. Om end Slimhinderne kan have enkelte andre Fortrin som Beskyttelsesmiddel (se Side 8), lider de dog af en meget væsentlig Svaghed, den — at der til Tilintetgørelsen af

deres Modstandsevne mod Sygdomskimenes Indtrængen ikke engang udkræves et virkeligt Saar. Som tidligere omtalt kan blot en Forstyrrelse i Blodomløbet, en let sygelig Tilstand betydeligt nedsætte eller fuldstændig ophæve en Slimhindes beskyttende Evne.

Det er endvidere umiddelbart indlysende, at Smittefaren er mindre ved Brugsgenstande, der tilhører ens private Hjem, end ved Genstande, som man udenfor dette kommer i Berøring med. I sit eget Hjem vil man — selv om man ogsaa maa regne med Tyendet og med tilfældige Gæster — dog altid nogenlunde kunne overse Risikoen. Man har i alle Tilfælde der altid i sin Magt at kunne træffe saa betryggende Sikkerhedsforanstaltninger, som man maatte ønske. Udenfor Hjemmet glipper derimod enhver Kontrol, og her er navnlig noget større Forsigtighed paa sin Plads.

Naar vi derefter skal gaa over til nærmere at undersøge, hvad vi kan gøre for at beskytte os imod den her omhandlede Smittefare, skal straks fremhæves en Foranstaltning, som ligger lige for Haanden, den nemlig at indskrænke Brugsfællesskabet til det mindst mulige.

Mennesker, der lever i Samfund med andre, vil som allerede tidligere omtalt aldrig helt kunne undgaa at komme i Berøring med Brugsgenstande, som forud har været benyttede af andre Personer. Om nu end en Del Brugsfællesskab er og bliver uundgaaeligt, er der dog paa den anden Side ikke Tvivl om, at det paa Grund af Tankeløshed og Magelighed eller maaske rettere paa Grund af mangelfuld Kendskab til og Forstaaelse af den Fare, som løbes, ofte udstrækkes videre end højst nødvendigt. Meget Fællesskab kan fuldstændig undgaas, naar man selv vil (man kan f. Eks. undgaa at ryge af andres Piber), og i mange Tilfælde, hvor fælles Benyttelse er uundgaaelig, kan den dertil knyttede Smitterisiko begrænses betydeligt (selv om man er nødt til at have med Penge at gøre, behøver man f. Eks. ikke at tage dem i Munden).

Navnlig paa eet Omraade bør Fællesbenyttelsen af Brugsgenstande indskrænkes til det mindst mulige, og det er indenfor Skolerne. Smitterisikoen er i Skolerne paa Forhaand større end de fleste andre Steder, idet Børn fra en Mængde forskellige Hjem her i Timevis holdes samlede indenfor de

samme fire Vægge. Børn er overfor de fleste smitsomme Sygdomme langt mere modtagelige end Voksne, man kan ikke af Børnene selv vente nogen Forstaaelse af Smittefaren eller noget Forsøg paa at formindske den, og man bør vel ikke engang skræmme dem ved at fremstille den for dem i dens virkelige Størrelse. Forældrene, som af Staten tvinges til at sende deres Børn til Skolerne, har imidlertid Krav paa, at den til disse Institutioner knyttede Smittefare saavidt muligt indskrænkes, og en af de lettest gennemførlige af de hertil sigtende Foranstaltninger er Ophevelse af den Fællesbenyttelse af Bøger, Sy- og Skrive-materialer, Tavler, Tavlesvampe, Gymnastikdragter og andre Ting, som endnu mange Steder gaar i Svang, men som absolut bør udryddes. Hvert Barn bør forsynes med sit eget Eksempplar af disse Genstande, og der bør fra Skolens Side vaages over, at Fællesbrug undgaas. Ligeledes bør Forældre være varsomme med til deres Børn at købe brugte Bøger.

Som første Punkt blandt de Beskyttelsesforanstaltninger, som kan træffes, maa altsaa staa:

Man bør saavidt muligt undgaa at benytte Brugsgenstande i Fællesskab med andre.

Dette »saavidt muligt« maa forstaas saaledes, at man bør undgaa Brugsfællesskab i alle Tilfælde, hvor man skønner, at den Risiko, som man udsætter sig for ved at indlade sig paa Fællesskabet, er større end de Ulemper, der bliver Følgen af, at man lader være. Afgørende for dette Skøn bliver, dels hvad vi ved (eller ikke ved) om vedkommende Genstands tidligere Brugere og om de Renselsesprocesser, den har undergaaet, dels den Betydning, Brugen af den i Øjeblikket har for os, dels hvor intim Berøring Brugen medfører.

Det, man ved om en Genstands Smittefarlighed eller Ufarlighed, vil som Regel være meget lidt. At man er paa sin Post overfor Genstande, der modtages direkte fra Personer, som man ved lider af en smittende Sygdom, er en Selvfølge; men egentlig bør alle Genstande, som man ikke har Vished for har undergaaet en betryggende Renselsesproces, betragtes som mistænkelige.

Stor Vægt faar selvfølgelig den Betydning, som vedkommende Genstands Benyttelse i Øjeblikket har. Ikke

blot den tvingende »Nødvendighed« men alene Hensynet til egen eller andres Bekvemmelighed og Fornøjelse eller rene Høflighedshensyn kan imidlertid afgive fuldt forsvarligt Motiv til Benyttelsen af Brugs-genstande, som man ikke har Grund til at anse for særlig smittefarlige. Da imidlertid ikke blot Børn men ogsaa adskillige voksne har den Vane af ren Nysgerighed eller i Tankeløshed at fingerere ved og »prøve« alle Genstande, som kommer inden for deres Rækkevidde, er det dog paa sin Plads at minde om, at der kan være en Smitterisiko forbunden med denne Uskik.

Hvad endelig Berøringens Intimitet angaar, da er det en Selvfølge, at en ganske kortvarig Berøring af en mistænkelig Genstand er mindre farlig end længere Tids Brug, og ligeledes udkræves der adskilligt mindre Forsigtighed overfor Genstande, som kun kommer i Berøring med den ydre Hud, end overfor dem, der bringes i Berøring med Slimhinderne.

Dette maa dog ikke forstaas saaledes, at man fuldstændig kan tilsidesætte Forsigtighed overfor den ydre Hud, naar blot denne er uden Saar. Huden og navnlig de Fordybninger, i hvilke Haarene har Sæde, og de deri udmundende Kirtelgange afgiver en gunstig Jordbund for forskellige Sygdomskim. Det drejer sig her hovedsagelig om Sygdomme, som kun angriber selve Huden og Haarene og ikke truer Livet, men af hvilke dog nogle er saa haardnakkede, generende og skæmmende (Ringorm, Skurv, Skægpest), at der er al mulig Grund til at søge at undgaa Smitte. Der maa derfor indtrængende advares mod Fællesbrug af Kamme, Haarbørster, Barberkoste, Barberservietter, Svampe og Haandklæder. Man bør undgaa Barber- og Frisørstuer, hvor der ikke foregaar en betryggende Renselse af disse Genstande mellem hver Kundes Benyttelse, og ligeledes bør man paa offentlige Toiletrum, paa Badeanstalter og lignende Steder omgaaes de der udleverede Toiletgenstande med en vis Varsonhed.

For de alvorligere, hele Organismen angribende Infektionssygdomme er Slimhinderne dog den hyppigste Indgangsport, og disses Saarbarhed er saa meget større, at der er al mulig Grund til som særligt Punkt blandt vore Forsigtighedsforanstaltninger at opstille den Regel:

Man bør navnlig være forsigtig overfor Genstande, som er bestemte til at komme i Berøring med Slimhinderne.

Det er særligt Munden, hvis Slimhinde er udsat for Berøring med Brugsgenstande. For de andre Slimhinders Vedkommende vil det som Regel kun komme til at dreje sig om Apparater, der anvendes i Lægebehandlingens Tjeneste (Næsedouche, Lavementsprøjter o. l.), og som selvfølgelig altid helst bør forbeholdes en enkelt Bruger eller i alle Tilfælde kun bør benyttes i Fællesskab med andre, naar man i Lægens eller sin egen Kontrol med den forud for Brugen gaaende Rengøring har tilstrækkelig Garanti for, at denne er betryggende.

Munden derimod er daglig udsat for Berøring med forskellige Brugsgenstande, og foruden de talrige sikkert konstaterede Tilfælde, hvor smitsomme Sygdomme f. Eks. Syfilis er overført gennem Spiserekvisitter, Blæseinstrumenter o. l., har utvivlsomt saadanne i Munden indførte Genstande Skylden for et ret stort Procenttal af Sygdomstilfælde med »ukendt Smittekilde«.

Det kan ikke noksom indprentes, at alle Brugsgenstande, som i Følge deres Anvendelse maa indføres i Munden, i saa stor Udstrækning som muligt bør være forbeholdt en enkelt Bruger, og dette bør absolut være Tilfældet med saadanne Ting, som ikke uden særlige Foranstaltninger kan renses betryggende. Dette gælder saaledes om Cigarrør, Tobakspiber, Blæseinstrumenter samt Værktøj, som er indrettet til at indføres i Munden, f. Eks. Glaspusternes Blæserør (»Piber«). Det kan ikke engang anses for betryggende, at selve Genstandenes Mundstykke er aftageligt, saa at enten hver Bruger kan have sit eget Eksempel af dette, eller det desinficeres mellem de forskellige Personers Benyttelse, thi de øvrige Dele af Piben eller Instrumentet vil ikke undgaa at fyldes med Mundvædske, som saa den næste Bruger kan komme til at indsuge.

Her turde ogsaa være Stedet for en meget energisk Advarsel mod den højst sundhedsfarlige Uskik, at Kunder og Ekspedienter i Forretninger, som handler med Tobakspiber eller Blæseinstrumenter, tankeløst prøver en større Række igennem — for Tobakspibernes Vedkommende vel kun for at mærke, hvorledes de »falder i Munden«, — og derved ikke undgaar at besudle dem med Mundvædske og

deri opslemmede Bakterier, Madrester o. s. v. Da man aldrig kan være sikker paa, at en saadan Prøve ikke har fundet Sted, bør nykøbte Genstande af de nævnte Arter altid underkastes en grundig Renselse, inden de tages i Brug.

Er en Prøven uheldig i de ovenfor anførte Tilfælde, saa bliver den endnu mere forkastelig, hvor det drejer sig om Legetøj til Børn. Disse er som anført overfor adskillige Sygdomme endnu mere modtagelige end Voksne; men ikke desto mindre ser man hyppigt i Butikker, at de til Udvalg fremlagte Eksemplarer af Mundharmonikaer, Pusterør, Skrigeballoner og andre til Opblæsning bestemte Genstande fyldes med Spyt baade af de Ekspedienter, som skal forevise Vidunderne, og af de omhyggelige Købere, som vil sikre sig, at Mekanismen er i Orden. Kun de færreste tænker vist paa at gøre noget Forsøg paa en — forøvrigt ofte uigen-nemførlig — Desinfektion af Legetøjet, som i Reglen med sit Indhold af forskellige Personers Spyt overgives til Barnet, der straks glad putter det i Munden.

Selv om Legetøjsgenstanden uden at ødelægges lader sig desinficere og virkelig underkastes en saadan Proces efter Købet, vil dens Besiddelse dog stadigt for Barnet betyde en Forøgelse af Smitterisikoen, idet den selvfølgelig vil blive prøvet af beundrende Legekammerater, tankeløse Barnepigter og andre, som muligvis kan fylde den med Sygdomskim.

Det vilde derfor være meget heldigt, om det kunde indprentes i Publikums Bevidsthed, at man ikke bør forære Børn Legetøj, som er bestemt til at puttes i Munden. Det kan være vanskeligt nok at bekæmpe Børnenes Tilbøjelighed til at putte alle mulige Ting i Munden, og man bør ikke forvirre deres Begreber ved at give dem Ting i Hænde, som netop er indrettede dertil, og som paa Grund af den Fællesbenyttelse, der er uundgaaelig og ikke lader sig kontrollere, betydeligt forøger Smitterisikoen for dem.

Det skal endvidere fremhæves, at Spiseredskaber aldrig bør benyttes i Fællesskab af flere Personer uden at være grundig rengjorte mellem hver Brugers Benyttelse. Hvor selvindlysende dette end kan forekomme mange, er der dog Grund til at dvæle her-ved i et Land, hvor Folkekirken lige til den sidste Tid har budt Medlemmerne det fælles Alterbæger. Det kan under

disse Forhold ikke forbavse, at man i en stor Del af Samfundet — navnlig de i økonomisk og kulturel Henseende lavere stillede Lag — ikke stødes ved at bruge Skeer og Gaffer i Flæng, spise af samme Fad og drikke af samme Krus. Der maa imidlertid paa det bestemteste advares imod et saadant Fællesskab, der utvivlsomt befordrer Udbredelsen af smitsomme Sygdomme.

Ikke mindst maa denne Advarsel gælde den desværre ret almindelige Uskik, at Barnepiger og andre voksne Personer, som skal give mindre Børn Mad, smager denne til med Barnets Ske eller for at prøve Madens Temperatur fører Skeen op til deres egne Læber, umiddelbart før den føres ind i Barnets Mund. Der kendes adskillige sikkert konstaterede Tilfælde af Smitteoverførelse til Børn ad denne Vej.

Det lader sig selvfølgelig i det daglige Liv vanskeligt gøre at forbeholde hver enkelt Person sit særlige Eksempel af de forskellige Spiseredskaber; men da disse Brugsgenstande jo som Regel er forfærdigede af Materialer og i Former (se Side 16 og 17), som tillader grundig Renselse ved simple Hjælpemidler, er Fællesbenyttelse fuldt forsvarlig, naar blot betryggende Renselse har fundet Sted mellem hver Persons Brug af dem.

I sit eget Hjem kan man kontrollere dette, og skulde et Medlem af Husstanden vise Tegn paa Sygdom, kan vedkommende jo forsynes med særligt mærkede Spiserekvisiter, som afvadskes for sig selv, eventuelt desinficeres.*)

Udenfor sit Hjem og navnlig paa Restaurationer er man uheldigere stillet, idet man savner ethvert Kendskab baade til Spiseredskabernes nærmest foregaaende Brugere og til den mellemliggende Renselses Grundighed. Man maa erindre, at Sygdomskimene er usynlige, og at selv om en Genstand er ren at se og føle paa, er den derfor ikke med Sikkerhed smittefri.

For at det overhovedet skal være muligt at føre nogen Kontrol med Renheden af Kopper og Glas, er det nødvendigt, at man ser disse i tør Tilstand, at man altsaa ikke nyder Drikkevarer, der serveres opskænkede. Nogen væ-

*) Da som anført forskellige smitsomme Sygdomme er fælles for Mennesker og Dyr, bør der **altid** forbeholdes Hunde, Katte og andre Stuedyr særlige Æde- og Drikkekar.

sentlig Fordel vil man dog ikke opnaa herved, saa længe den Uskik ikke er udryddet, at Personer, som skal »blanke« Glassene, aander i disse og derved næppe undgaar at forsyne dem med nogle Spytstænk, som derefter omhyggeligt gnides ud over en større Flade. Lider vedkommende Person af en smitsom Sygdom i Lunger, Svælg, Mund eller Næse, kan et nok saa omhyggeligt rengjort Glas herved blive gjort mere smittefarligt, end det var før Afvaskningen.

Flere Steder i Udlandet findes paa Kaféernes Borde anbragt Spirituslamper til Brug for Cigarrygere. Man har her altid i sin Magt ved Flampering (se Side 20) at gøre en mistænkelig Ske eller Gaffel absolut uskadelig; men saafremt man ikke har et saa probat Desinfektionsmiddel ved Haanden, maa man indskrænke sig til at kassere alle de udleverede Servicegenstande, som ikke idetmindste tilsyneladende er fuldstændig rene, og fremtidig undgaa de Restaurationer, om hvis Properhed man har Grund til at tvivle. Ogsaa skaarede Kopper og Glas bør tilbagevises, idet Skaarenes ujævne Overflade begunstiger Sygdomskims Vedhængen, og deres skarpe Kanter kan saare Læbernes Slimhinde.

Saa vel overfor mistænkelige Spiseredskaber som i alle andre Tilfælde, **hvor Benyttelse af urene Brugs- genstande er uundgaelig, bør Berøringen indskrænkes til det mindst mulige.**

Det er som anført en Selvfølge, at jo kortvarigere og jo mere overfladisk Berøringen med en smittebærende Genstand er, desto mindre er Risikoen for Smittens Overførelse. Kan man ikke undgaa at drikke af et urent Glas, bør man drikke saa lidt som muligt og gøre det paa en saadan Maade, at Glassets Berøring med Læber og Tunge indskrænkes til det mindst mulige; og er man end nødt til at tage imod Pengesedler og Mønter, bør man berøre dem saa lidt som muligt og navnlig ikke gaa længere Tid med dem i den lukkede Haand, hvis Fugtighed vil opløse det indtørrede Smuds, hvorefter dets Indtrængen i Hudens Porer eller mulige Smaasaar lettes.

Staar man overfor en særlig mistænkelig Genstand, kan man mellem denne og sin Hud indskyde et beskyttende Lag, f. Eks. af Papir, som efter Brugen tilintetgøres. I Udlandet finder man hyppigt paa offentlige Klosetter

anbragt Automater med Smaapakker, som foruden Sæbe og Haandklæde indeholder en til Dækning af Klosetsædet afpasset Papirring. Til lejede Bøger, som maaske tankeløst har været givet smittende Patienter i Hænde, bør anvendes en særlig Bladvender. Ved Benyttelsen af Hotelsenge, overfor hvis Indhold af Madrasser, Puder og Tæpper man staar fuldstændig uden Garanti, spiller Lagener og Pudevaar, hvis Renhed man dog nogenlunde kan kontrollere, et saadant beskyttende Lags Rolle.

Navnlig bør man altid overholde den Indskrænkning i Berøringen af Genstande til Fællesbrug, at man aldrig bringer saadanne Ting i Berøring med Slimhinderne, som ikke netop er bestemte dertil. Det er især Munden, der er udsat for Misbrug i denne Retning. Hvor ofte ser man f. Eks. ikke paa en Kafé Folk under Udarbejdelsen af »Smørrebrødssedler« slikke paa en af Opvarteren laant Blyant, som maaske umiddelbart i Forvejen har været i en af de andre Gæsters Mund. Ogsaa de paa offentlige Kontorer til Publikums Afbenyttelse fremlagte Penneskafter puttes hyppigt tankeløst i Munden. I Sporvognene ser man ofte pakkebelæssede Damer og Herrer — endogsaa tilsyneladende af de højere Samfundsklasser — holde Pengestykker fast mellem Læberne uden at tænke paa, at vedkommende Mønt maaske kort i Forvejen har ligget i en alt andet end appetitlig Lommesammen med en halvtugget Skraa og andre Delikatesser, har været tabt i en Rendesten eller maaske om Natten har ligget paa Øjet af et Lig (den Skik at holde Ligs Øjelaag tillukkede ved Hjælp af paalagte Mønter er jo endnu almindelig.*)

Selv om man nu ikke tænker paa, at man skylder Konduktøren det Hensyn ikke at byde ham et Pengestykke, som man har vædet med sit Spyt, bør man dog huske paa, at enhver Mønt har passeret adskillige Lommer, Hænder og Læber, med hvilke man sikkert ikke ønskede at bringe sine Læber i nærmere Berøring, og bør vel vogte sig for at putte Pengestykker i Munden.

*) Et Eksempel paa den Tankeløshed med hvilken Folk omgaas de med alt muligt Smuds behæftede Mønter, afgiver ogsaa den ret almindelige Uskik, at de til Indkøb af Mælk bestemte Penge uindpakkede lægges ned i selve den Kande eller Spand, i hvilken Mælken skal hentes, og i hvilken den uden nogensomhelst mellemiggende Renselse hældes op.

Den Misbrug, der drives med Munden dels som Gribeapparat (som tredie Haand), dels som bekvemt ved Haanden værende Vædskebeholder (til Fugtning af Blyanter, Tavlesvampe, Frimærker, Konvolutter og lignende) er saa udbredt, at der er god Grund til at indskærpe som en særlig Forsigtighedsregel: **Man bør aldrig putte Ting i Munden, som ikke er bestemte dertil.**

Blandt de »Ting«, som denne Advarsel bør omfatte, er forøvrigt ogsaa ens egne Fingre. Disse kan, naar de har berørt smittebærende Brugsgenstande, være bleven behæftede med Sygdomskim, som, selv om de ikke formaar at gennemtrænge Hændernes Hud, dog kan blive farlige, naar de indføres i Mundhulen. Navnlig bør man vogte sig for at væde Fingrene i Munden, naar man tæller brugte Pengesedler, eller naar man vender Bladene i lejede Bøger eller andre Papirer, som har været benyttede af flere Personer.

Endvidere kan der være Grund til at fremhæve, at man aldrig bør drikke direkte af Flasker ved at sætte dem for Munden. Man bør undlade dette, dels for sin egen Skyld, idet Flaskehalsens Renhed altid er tvivlsom, dels for andres Skyld, idet man ved at drikke paa denne Maade ikke undgaar at forurene Flasken og dens Indhold. — Ligeledes bør de til Sygesenge anvendte Luftpuder aldrig blæses op med Munden men med en Luftpumpe (Cyclepumpe).

Yderligere kan til det allerede anførte føjes en særlig Advarsel til Cigarrygere om kun med en vis Varsomhed at benytte de Apparater til midlertidig Anbringelse af tændte Cigarer, som findes uden paa Sporvogne, i Forværelserne til offentlige Kontorer og andre Steder. Man faar her let sin Cigar forbyttet, og man maa i alle Tilfælde passe, at den Del af Cigaren, som har været og paa ny skal indføres i Munden, holdes fri for Berøring med det muligvis med andre — mindre omhyggelige — Personers Mundvædske forurenede Apparat. (Ved særlig Konstruktion af Apparatet kan forøvrigt dets Berøring med de vaade Cigarspidser umuliggøres).

Endelig skal som sidste men ikke mindst vigtige Forsigtighedsforanstaltning fremhæves den gyldne Regel: **Man bør søge at styrke og hærde sit Legeme og holde det rent.**

Ophold i sunde, lyse og luftige Boliger, god Ernæring, et regelmæssigt Liv med fornuftig Legemsøvelse (uden Overanstrengelse) og uden Misbrug af Alkohol eller andre Nydelsesmidler bidrager i høj Grad til at forøge Modstandsevnen mod Indtrængen og Trivsel af de Sygdomskim, med hvilke man maatte komme i Berøring.

Legemets Modstandsevne forøges yderligere, naar den ydre Hud hærdes mod pludselige Temperaturforandringers Indflydelse. Dette opnaas ved en fornuftig, ikke for varm Paaklædning, ved Bade og kolde Afvadskninger, angaaende hvis Brug man dog maa raadspørge sin Læge.

Ogsaa Slimhinden i Næse, Mund og Svælg bør man ofre en særlig Omsorg, bør ikke lade nogen sygelig Tilstand uanset og bør undgaa den til Misbrug af Tobak og stærke alkoholiske Drikke knyttede Irritation af Slimhinderne, som gennem sine Følgetilstande nedsætter deres naturlige Modstandsevne (se Side 8).

En gennemført Renlighed med Person og Klæder vil bidrage til, at de Sygdomskim, med hvilke man maatte være bleven behæftet, forholdsvis hurtigt atter fjernes, hvorved Muligheden for, at de kan komme til at udfolde skadelige Virkninger, betydeligt formindskes. Da det er Hænderne, der i det daglige Liv kommer i Berøring med de fleste Brugsgenstande, og da det tillige er deres Hud, som er mest udsat for Skrammer og Smaarifter, bør blandt Renlighedsforanstaltninger her særligt fremhæves den Regel: **Man bør vadske Hænderne flittigt.** Navnlig bør man altid vadske sine Hænder umiddelbart for hvert Maaltid, og kun i renvadsket*) Tilstand bør Hænderne bringes i Berøring med Mundens, Næsens og andre Slimhinder eller med Saar paa Legemets ydre Hud.

*) Under almindelige Forhold vil en simpel Afvadskning med Sæbe og koldt Vand og Rensning af Neglene med Børste være tilstrækkeligt. [Til en virkelig Desinfektion af Hænderne udkræves først gentagne grundige Afbørstninger af Huden med Sæbe (i flere Hold varmt Vand) i Forbindelse med omhyggelig Rensning af Neglene, og derefter ca. 3 Minutters Afbørstning af Hud og Negle i stærk Spiritus og andre 3 Minutters Afbørstning i Sublimatvand ($\frac{1}{10}$ ‰). En saadan Desinfektion vil dog i det daglige Liv næppe nogensinde være nødvendig.]

Husk!

Der er en Smitterisiko forbunden med fælles Benyttelse af Brugsgenstande.

Denne Risiko er ingenlunde saa betydelig, at der er nogen Grund til af Hensyn til den at gaa i en stadig Smittefrygt, men dog saa stor, at alle bør arbejde paa at formindske den.

Dette kan opnaas ved Iagttagelse af nedennævnte Foranstaltninger:

Patienter, som lider af smitsomme Sygdomme, bør snarest muligt søge Lægehjælp, og de selv, og de dem omgivende Personer bør samvittighedsfuldt overholde Lægens Forskrifter angaaende Forholdsregler mod Smittens Udbredelse.

Brugsgenstande, som er bestemte til Fællesbenyttelse, bør i saa stor Udstrækning som muligt fremstilles af Stoffer og i Former, som gør dem daarligt egnede til Smittebærere, og de bør underkastes hyppige og grundige Renselser.

I det daglige Livs Færden bør følgende Regler overholdes:

Man bør saavidt muligt undgaa at benytte Brugs-genstande i Fællesskab med andre.

Man bør navnlig være forsigtig overfor Genstande, som er bestemte til at komme i Berøring med Slimhinderne, særligt Munden.

Hvor Benyttelse af urene Brugsgenstande er uundgaaelig, bør Berøringen indskrænkes til det mindst mulige.

Man bør aldrig putte Ting i Munden, som ikke er bestemte dertil.

Man bør søge at styrke og hærde sit Legeme og holde det rent.

Man bør navnlig flittigt vadske sine Hænder, særligt umiddelbart før hvert Maaltid.

